Les fortes i persistents pressions sobre el sistema financer

Veient l'evolució en borsa dels bancs es dedueix que, en els últims anys, es troben immersos de manera especial en la crisi internacional. Des del 2008, quan va esclatar a Europa la crisi financera originada als Estats Units, s'observa que els bancs tenen una evolució en borsa pitjor que la mitjana (índex Eurostoxx 50). En alguns moments del 2009, s'apuntava cap a la recuperació, però, el 2011, el diferencial en l'evolució entre bancs i la mitjana ha tornat a augmentar, com s'observa al gràfic següent. De la mateixa manera, la prima de risc del sector bancari està disparada i els *Credit Default Swaps* (CDS) del sector van arribar a superar els 300 punts bàsics a l'estiu del 2011. La majoria de les entitats han vist com les agències de qualificació reduïen significativament els seus *ratings*.

EVOLUCIÓ EN BORSA DE L'ÍNDEX EUROSTOXX 50 I DEL SECTOR BANCARI DE L'EUROSTOXX 50

FONT: Bloomberg.

Són molts els esdeveniments vinculats al sistema financer que contribueixen a explicar aquesta evolució i les seves complexes perspectives. D'una banda, l'evolució econòmica hi té una incidència directa. Un entorn macroeconòmic feble impacta en els volums de negoci i, en especial, en el flux del crèdit. A més a més, una taxa d'atur elevada i persistent condiciona el consum i la taxa de morositat. Això, juntament amb l'evolució dels preus immobiliaris, provoca que els préstecs en mora vinculats al sector immobiliari continuïn generant deterioraments en els balanços dels bancs, en especial als països que han tingut una bombolla immobiliària. De fet, les proves d'estrès realitzades per l'European Banking Authority (EBA) van encaminades, principalment, a donar transparència sobre l'exposició creditícia i exigir més capital, ateses les previsions de deteriorament i de potencials escenaris econòmics de risc. En aquest aspecte, països com Espanya o Irlanda destacaven per la seva elevada exposició immobiliària. A Irlanda, aquesta situació, afegida a altres factors, va desembocar en el rescat del país i del seu sistema financer i, a Espanya, en una reestructuració sense precedents, encara en procés.

Però l'escenari per a la banca internacional encara és més complex, ja que, per a la resta de països, l'exposició al deute sobirà s'ha convertit en un gran risc. Els nivells d'endeutament públic d'alguns dels països de la zona de l'euro són molt elevats i, en absència d'un compromís polític clar de la zona de l'euro, sembren incertesa i tensions als mercats financers. Així, la prima de risc ha assolit xifres històriques. A Grècia, s'ha instal·lat en els 3.000 punts bàsics i, a Portugal, s'ha situat al voltant dels 1.200 punts bàsics. A Itàlia i a Espanya, ha superat amb escreix els 400-450 punts bàsics en molts moments. I França, amb nivells propers als 200 punts bàsics, no es manté al marge de la tensió.

En general, l'exposició del sistema financer al deute sobirà de la zona de l'euro és elevada. El problema, sobretot, és de mala percepció de la solvència dels estats, que es converteix en tensions als mercats de deute i en problemes reals de liquiditat per a les entitats financeres, més enllà de l'encariment del finançament. Per això, l'EBA també ha fet una anàlisi minuciosa per demandar nivells de capital més elevats en funció del deteriorament del deute sobirà en el balanç de les entitats.[1] Mentre que les entitats franceses i alemanyes, per exemple, no apareixien entre les esmentades en les primeres proves d'estrès d'exposició creditícia, en aquests nous exercicis destaquen per les elevades exposicions sobiranes. Per tant, bé sigui per l'exposició creditícia, bé per la sobirana, els sistemes financers de la majoria de països europeus pateixen tensions immenses.

Les entitats també veuen minvar de forma significativa la capacitat de generar beneficis per tensions de negoci: menys ingressos i més costos, tant de risc com de finançament. Per tot plegat, els estats i els bancs centrals han hagut d'adoptar noves mesures de suport al sistema financer.

En aquest context, ja prou difícil, es plantegen nombroses propostes reguladores destinades a construir, a mitjà termini, entitats més eficients, més ben capitalitzades, menys endeutades i més grans. I això és bo per al sistema financer en conjunt, per a l'economia en general i per als clients i els ciutadans. No obstant això, l'increment de les exigències, els constants vaivens reguladors i la seva falta de concreció actual provoquen incertesa i pressions a curt termini.

La major part de les mesures proposades/adoptades fan referència al capital. Es va començar amb la proposta de Basilea III, per augmentar el nivell de capital i per endurir-ne la definició, però amb un llarg calendari d'implantació, que, a la pràctica, els mercats estan anticipant. A més a més, successivament, les proves d'estrès i els mercats han

(1) Vegeu Jordi Gual (2011), «The Eurozone debt crisis: is this a banking problem?», publicat a Voxeu.org, 13 de setembre.

augmentat les exigències, fins al 9% de Core Tier 1 exigit en els últims exercicis de l'EBA. I, entre els supervisors nacionals, de forma individual i independent, s'han aplicat criteris diferents. A Espanya, al febrer del 2011, es va exigir un mínim del 8%-10% d'un nou concepte, el capital principal. A Àustria, s'ha avançat l'aplicació de Basilea III al gener del 2013 i s'exigeixen matalassos addicionals de 3 punts percentuals. Als Països Baixos, al Regne Unit i a Suïssa, s'han incrementat les exigències de capital per a les entitats sistèmicament importants.

Com a resultat de tanta proposta, augmenta la prociclicitat dels requeriments de capital i la incertesa sobre els nivells i les definicions futurs, la qual cosa obliga els bancs a un esforç addicional de retenció de benefici i d'accés als mercats, que en restringeix la capacitat de concedir crèdit.

ALGUNES PROPOSTES REGULADORES I DIFERENTS CIRCUMSTÀNCIES QUE AFEGEIXEN TENSIÓ SOBRE EL SISTEMA FINANCER

European Banking Authority

- Test d'estrès 2010: *Tier 1* del 5%.
- Test d'estrès 2011: *Core Tier 1* 5%.
- Deute sobirà: *Core Tier 1* 9%.

Unió Europea

- Proposta de taxa sobre les transaccions financeres.
- Dotació *ex ante* dels fons de garantia de dipòsits (1,5% de fons disponibles).

Basilea III

- Augment ràtio mínima del 2% al 7%.
- Implantació del 2013 al 2019.
- Enduriment definició capital.
- Introducció de ràtios de liquiditat a curt i a llarg termini.

Financial Stability Board

- Plans de resolució i de liquidació d'entitats sistèmicament importants.

Dinamarca

- Resolució d'entitats: fallida de 2 entitats sense rescat públic.

Àustria

- Anticipació BIS III al 2013.
- Exigència capital addicional de 3 p.p.
- Ràtio crèdits/dipòsits a la CEE (*) inferior al 110%.

Irlanda

- Agressiu pla de despalanquejament del sistema.
- Test d'estrès i recapitalització: 9% de capital en l'escenari d'estrès.

Regne Unit (informe Vickers)

- Proposta de separació de la banca d'inversió i la comercial.
- Més exigències de capital a les entitats grans.

Espanya

- Reial decret llei 2/2011: exigència del 8%/10% de capital principal.
- Reial decret 771/2011 de penalització als dipòsits d'alta remuneració.

Hongria

- Modificació del tipus de canvi d'hipoteques en francs suïssos.

NOTA: (*) CEE: Europa Central i de l'Est.
FONT: Elaboració pròpia.

Més enllà del capital, hi ha iniciatives reguladores de tot tipus. Entre d'altres, s'han proposat canvis en la comptabilització dels actius financers, ajustos en el calendari de provisions i/o taxes sobre les transaccions financeres. A més a més, en àmbits anglosaxons, hi ha plans per desvincular la banca d'inversió de la comercial. A Àustria, s'exigeix que les filials a Europa de l'Est mantinguin una ràtio de crèdits sobre dipòsits inferior al 110%, la qual cosa obliga a desinversions. I, per posar un últim exemple, a Dinamarca, es va implantar un estricte sistema de liquidació d'entitats amb participació del sector privat que va desembocar en la fallida de dues entitats i en la instal·lació de la incertesa sobre el sistema.

En resum, la pressió sobre el sistema financer prové tant de les tensions estructurals sobre el negoci com de les tensions per la necessitat de complir les noves exigències reguladores. Conseqüentment, entre el 2008 i el 2010, a Europa, els estats s'han vist obligats a reestructurar o a liquidar fins a 37 entitats financeres en 14 països. A més a més, els estats europeus han destinat 1,1 bilions d'euros a avalar les emissions de deute de les entitats i uns 0,5 bilions d'euros a recapitalitzar-les i a altres suports. Però, evidentment, la situació no és la mateixa per a totes les entitats. Tot i que ningú no es manté al marge de les pressions, en funció del model de negoci i, en especial, de la capacitat de gestió i d'anticipació, hi ha entitats que trampegen millor la situació i que mantenen la capacitat de concessió de crèdit, missió fonamental del sistema financer per impulsar l'economia.

Aquest requadre ha estat elaborat per Anna Mialet Rigau
Departament d'Anàlisi Econòmica, Àrea d'Estudis i Anàlisi Econòmica, "la Caixa"